

Janne Hietamäki

Maisterivaiheen opiskelija, digitaalinen kulttuuri, Turun yliopisto

TARINOISTA VIDEOIHIN VARin vaikutus jalkapallo-otteluiden katsomiskokemukseen

Vuoden 2023 naisten jalkapallon MM-kisoissa tuomarit olivat uuden tilanteen edessä. VAR-tuomio tuli kertoa mikrofonin kautta englanniksi stadionilla. Ennen tätä pelkkä vihellys ja käsimerkki olivat riittäneet. VAR tulee sanoista *video assistant referee*, ja sillä tarkoitetaan joko maalin tai punaisen kortin arvoisen rikkeen tarkastamista videolta. Siinä voidaan myös tarkastaa mahdollisen rangaistuspotkun aiheuttama tilanne. Esimerkiksi maalia edeltänyt mahdollinen paitsiotilanne voidaan tarkastaa videolta. (Takkula & Rönkä 2018.)

Naisten MM-kisoissa mikrofonin käyttö VAR-tuomiossa oli vasta kokeiluvaihe (Heikkinen 2023). Kokeilu ei mennyt ongelmattomasti, sillä Espanjan ja Sambian välisessä ottelussa erotuomari Hyeon-Jeong Oh ilmoitti ensin vahingossa, että maali hylätään, mutta korjasi hetken päästä tilanteen ja sanoi: ”Ei, ei paitsiota, tilanne on maali” (Niemi 2023).

VAR on merkittävin muutos jalkapallon tuomaroinnissa viime vuosina. FIFA¹ hyväksyi VARin käytön vuonna 2018, joskin sitä oli käytetty jo pari vuotta aiemmin muutamissa kansallisissa sarjoissa, kuten Saksan Bundesliigassa, Italian Serie A:ssa ja Portugalin Primeira Ligassa (Winand et al. 2021, 100).

Tämän katsauksen tarkoituksena on kartoittaa suomalaisten jalkapalloseuraajien mielipiteitä VARista ja teknologian käytöstä jalkapallossa sekä etenkin VARin vaikutuksesta otteluiden katsomiskokemukseen.² Tekstin aineistona ovat Futisforum²:een lähettämäni kyselyn vastaukset. Vastauksia avoimeen kyselyyn tuli 116 kappaletta hyvin nopeassa ajassa. Keruu-aika oli 7.–12.12.2021. Vaikka aihe oli pinnalla pari vuotta sitten – ja on edelleen –, VARia on tutkittu vähän (Winand et al. 2021, 99–100).

Nettikeskustelufoorumi Futisforum² (FF2) on varmasti monille suomalaisille jalkapallon ystäville tuttu paikka. Se oli selvästi paras vaihtoehto vastauksien saamiselle, sillä muita vastaavia jalkapalloon keskittyneitä keskustelufoorumeita ei Suomessa ole. Sosiaalisen median kanavien kautta olisi myös ollut mahdollista kerätä vastauksia, mutta näin ei olisi välttämättä tavoitettu kohderyhmää yhtä hyvin kuin Futisforum²:lla. Kohderyhmänä olivat jalkapalloa aktiivisesti seuraavat suomalaiset.

FF2 on yksityishenkilön ylläpitämä ja pyörittämä jalkapalloaiheinen keskustelupalsta, jossa on yli 70 000 rekisteröitynyttä käyttäjää. Uusia viestejä foorumiin tulee keskimäärin 2400 päivässä, ja eri aiheita siellä on yli 60 000. (Futisforum² 2023.)

1 Ransk. *Fédération Internationale de Football Association*, kansainvälinen jalkapalloliitto.

2 Teksti perustuu kandidaatintutkielmaani, joka valmistui vuonna 2022. Sen aiheena oli VARin vaikutus jalkapallo-otteluiden katsomiskokemukseen. Tein tutkielman Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelmassa.

VAR on saanut yleistyessään paljon kritiikkiä mediassa (Skauge 2022), ja saa sitä yhä, vaikka järjestelmä on vakiinnuttanut paikkansa jalkapallossa. Väärin tuomittuja tilanteita syntyy edelleen (Ikkeljärvi 2023), vaikka VAR kehitettiin juuri estämään niitä. Jokaisella osa-alueella on tapahtunut VARin kohdalla kehitystä, mutta varmaa on, ettei VARin käyttö vieläkään ole täysin ongelmaton.

Futisforum²:n kysely

Esittelen seuraavaksi FF2:lle lähettämäni kyselyn, johon osallistui 116 vastaajaa. Vastauksista jäsenyi kolme teemaa, jotka ovat 1) VARin ja muun teknologian käyttö jalkapallossa, 2) VAR ja katsomiskokemus sekä 3) VARin vaikutus ulkomaisen ja kotimaisen jalkapalloilun seuraamiseen. Kunkin teeman käsittelyn yhteydessä esittelen ja analysoin kyselyn vastauksia. Kysymykset olivat seuraavat:

1. Jalkapallon historiassa on tapahtunut paljon epäoikeudenmukaisia päätöksiä. Edesmenneen Diego Maradonan ”Jumalan käsi”, Frank Lampardin laukaus Saksan ylärimaan (ja maaliin) sekä Englannin ja Länsi-Saksan ottelun ratkaisu vuonna 1966. Monen mielestä VAR poistaa otteluista ja tuomaroinnista inhimillisyyden, sillä tuomarivirheet ovat kuuluneet lajiin ja sen luonteeseen aina. VAR toisaalta mahdollistaa oikeudenmukaiset tuomiot. Mitä mieltä olet? Kuuluuko jalkapalloon VAR tai muut tuomarointia helpottavat teknologiset apuvälineet?
2. Miksi?
3. Menevätkö VAR-päätökset mielestäsi pääsääntöisesti oikein? Kyllä/ei?
4. Onko ulkomaisen jalkapallon seuraamisesi vähentynyt, lisääntynyt tai pysynyt osapuilleen samana VARin yleistymisen takia?
5. Onko VAR vaikuttanut kotimaisen jalkapallon seuraamiseen osaltasi? Katsotko esimerkiksi enemmän Veikkausliigaa tai muita kotimaisia sarjoja?
6. Tarvitseeko jalkapallotuomarointi mielestäsi teknologisia apuvälineitä päätöstentekoon? Kyllä/ei?
7. Miksi?
8. Vaikuttaako tuomareiden VAR-katsomiset ottelun seuraamiseesi ja miten? Esimerkiksi lopahtaako innostuksesi ottelun seuraamiseen?
9. Miten haluaisit, että VAR kehittyisi jatkossa?
10. Vapaa sana VARista.

VARin ja muun teknologian käyttö jalkapallossa

Vaikka tuomarivirheet osaltaan kuuluvatkin jalkapalloon ja tulee kuulumaan aina tästä eteenpäinkin, mielestäni niiden karsiminen on tavoittelemisen arvoinen asia. VAR ei itsessään ole täydellinen, mutta sen avulla suurempi osa tuomioista menee oikein ja tuomarivirheiden osuus lopputuloksen syntymisessä on pienempi. Näin ollen usallan sanoa, että tätä kysymystä ei huippujalkapallon kohdalla enää kymmenen vuoden päästä mietitä kovinkaan tosissaan, vaan VAR-järjestelmän käytöstä on tullut kiinteä osa jalkapalloa huipputasolla. Nykyäänkin se osittaisesta vastustuksesta huolimatta mielestäni kuuluu jalkapalloon. Yleensä järjestelmän olemassaolon vastustus tai puoltaminen riippuu siitä, onko tuomio ollut eduksi vai haitaksi omalle suosikkijoukkueelle. Teknologian avulla virheellisten tuomioiden määrää saadaan pienemmäksi ja jos järjestelmä poistettaisiin tilapäisesti ja jokin iso ottelu ratkeaisi tuomarivirheeseen,

jalkapalloyhteisö tuskin enää osaisi ottaa ”tuomarivirheet kuuluvat jalkapalloon”- näkökulmaa, vaan järjestelmän hyvyys todettaisiin siinä vaiheessa, kun sitä ei enää olisi käytössä. Virheelliset tuomiot luovat hienoja tarinoita, kuten kysymyksessäkin mainitut jumalankädet ynnä muut, mutta oikeudenmukaisuus kilpaurheilussa menee mielestäni tällaisten tarinoiden edelle.

Näin vastasi yksi vastaaja ensimmäiseen kysymykseen siitä, kuuluvatko VAR tai muut tuomarointia helpottavat teknologiset apuvälineet jalkapalloon.

Tuomarivirheitä on lajin historiassa esiintynyt paljon, mistä syystä videotuomarointi otettiin avuksi (Errekorri ym. 2020, 2). Jalkapallo ei lajina olisi niin suuri kuin se nyt on ilman faneja, jotka muodostavat suuren osan koko jalkapalloyhteisöstä. Ilman heitä ei jalkapalloa olisi huipputasolla. Tämän vuoksi fanien mielipide muutoksesta on merkittävä (Escamilla-Fajardo ym. 2020, 2). Faneilla tarkoitan yleisesti aktiivisia jalkapallon seuraajia, jotka säännöllisesti katsovat otteluita (joko paikan päällä tai televisiosta) ja kannattavat tiettyä seuraa sekä maajoukkuetta.

Ensimmäisessä kysymyksessä yli puolet vastaajista (64) oli videotuomaroinnin ja teknologian kannalla. 16 vastaajaa ei kannattanut VARia, joskin osa heistä kannatti maaliviivateknologiaa. Maaliviivateknologia tuli käyttöön vuonna 2013 eli ennen VARin käyttöönottoa. Siinä tuomari saa kelloonsa ilmoituksen, mikäli pallo on kokonaan käynyt maaliviivan toisella puolella. Maalinsuulla useat kamerat tarkkailevat pallon maaliviivan ylitystä. (Yle Urheilu 2013.)

Loput 36 vastaajaa eivät kannattaneet VARia sellaisena kuin sitä nykyisin käytetään. Yhden kyselyyn vastanneen vastauksista kahteen ensimmäiseen kysymykseen ilmenee se, minkä monet kokevat VARissa katsomiskokemuksen kannalta haitalliseksi:

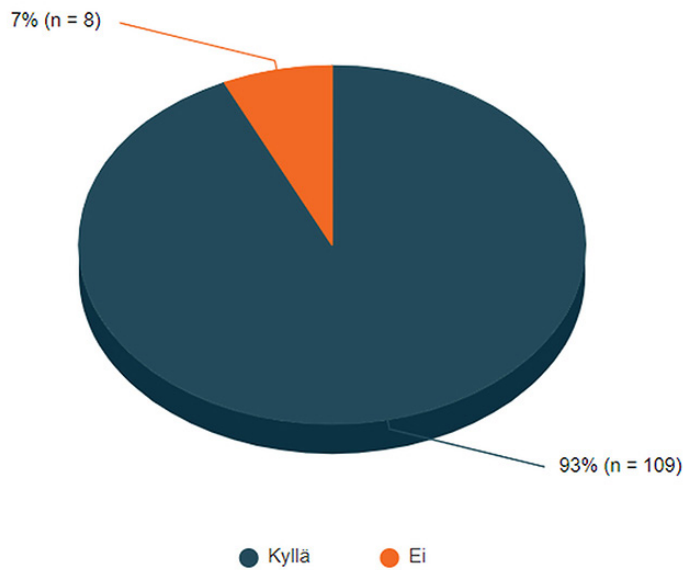
Tällaisia voidaan tietyissä tapauksissa käyttää, mikäli niiden käytöstä ei aiheudu pitempiä keskeytyksiä peliin. Esim. maaliviivakameran käyttö on vain ja ainoastaan positiivista. VAR:ia en kannata. Mm. siksi, että tilanteen jälkeen joutuu edelleen miettimään, tuomitaanko jälkikäteen paitsioksi jne. Hidastaa liikaa peliä ja epätietoisuus pilaa katsojakokemusta. Toki tuomiotkin menevät harvemmin väärin kuin ilman VAR:ia, mutta silti kokonaisuutena VAR on mielestäni negatiivinen ilmiö.

Jalkapallon on säilyttävä houkuttelevana lajina pelaajille, tuomareille ja faneille (Palloliitto 2022). ”Epätietoisuus” ja ”pelin hidastuminen” pilaavat vastaajien mielestä katsomiskokemusta, joten VAR on tässä mielessä selvässä ristiriidassa fanien ja IFABin³ tuottaman sääntökirjan kanssa. Pitkät keskeytykset tuomarin katsellessa videoita laskevat pelin tempo ja siten osaltaan heikentävät katsomiskokemusta.

Kaavioissa 1 ja 2 (ks. s. 132) näkyvät vastausten jakaumat kysymyksiin siitä, miten vastaajat suhtautuvat VAR-tuomioiden oikeellisuuteen ja nähdäänkö tuomarin ylipäättään tarvitsevan avukseen teknologiaa.

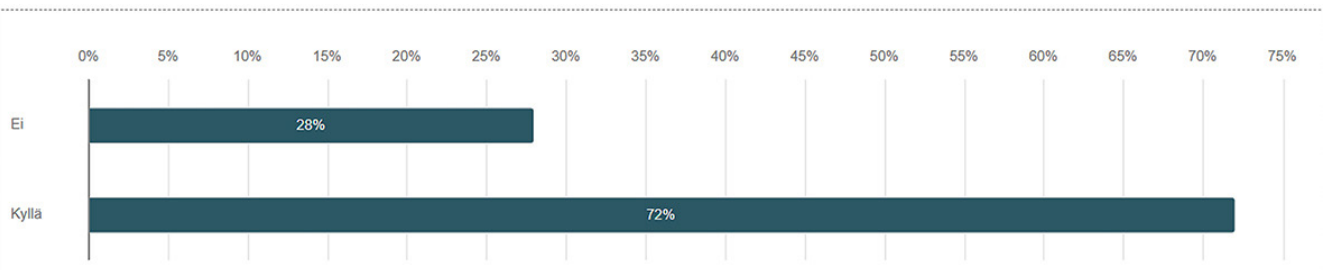
Monet vastaajat, jotka sallivat tuomarointiin teknologiset apuvälineet, hyväksyivät maaliviivateknologian ja tuomareiden headset-laitteet mutta suhtautuivat VARiin kielteisesti. Tuomarit voivat radioyhteyden avulla kommunikoida keskenään, mikä edistää pelin jouhevuuutta eikä lisää pelikatkoja. Tämä oli vastaajien mukaan katsojakokemuksen kannalta hyvä ja positiivinen uudistus, joka onkin ollut jo pidemmän aikaa voimassa. Vuonna 1999 Valioliigan tuomarit alkoivat käyttää korvanappia ja pientä mikrofonia, joilla he pystyivät kommunikoimaan keskenään. (Burnton 1999.) Yli kaksi vuosikymmentä myöhemmin tätä teknologiaa ei kummeksuta, ja

3 IFAB eli *International Football Association Board* on jalkapallon säännöistä päättävä kansainvälinen elin.

	Kyllä	Ei
n	109	8
Prosentti	93,2%	6,8%

Kaavio 1. Menevätkö VAR-päätökset mielestäsi oikein? Kyselyn kolmas kysymys. Kyselyyn saapuneita ja analysoituja varsinaisia vastauksia 116 kpl. Kaaviossa näkyvistä 117 vastauksesta yksi on ylimääräinen testi-vastaus ("Kyllä").

	n	Prosentti
Kyllä	84	71,8%
Ei	33	28,2%

Kaavio 2. Tarvitseeko tuomari mielestäsi teknologisia apuvälineitä päätöksentekoon? Kyselyn kuudes kysymys. Analysoituja vastauksia 116 kpl. Kaaviossa näkyvistä 117 vastauksesta yksi on ylimääräinen testivastaus ("Kyllä").

sitä pidetään jopa välttämättömänä erotuomareille. Tässä erään vastaajaan vastaus kysymykseen, tarvitseeko jalkapallotuomarointi mielestäsi teknologisia apuvälineitä päätöksentekoon ja miksi.

Esim. puheyhteys avustaviin on todella hyvä lisä. Oikein käytettynä teknologia antaa tukea tuomarille, mutta pahimmassa tilanteessa VAR-kopissa vedellään viivoja sut-tuisen pysäytyskuvan päälle ja yritetään todistaa jotain mitä ei aukottomasti voida todistaa – samaan aikaan kun tuomari odottelee kentällä lähinnä katsojan roolissa.

Kyselyn toisessa kysymyksessä pyysin perusteluja ensimmäiselle vastaukselle, joka koski VARin ja ylipäätään teknologisten apuvälineiden merkitystä jalkapallossa ja sen seuraamisessa. Seuraavan tyyppinen sisältö toistui monissa vastauksessa: ”Var tappaa tunteen, kun hinkataan kokoajan jotain sentin paitsioita.” (...) ”Millintarkka paitsioiden sekä muiden tuomioiden viilaukset turhauttaa” (...) ”Kun aletaan mitata lemaan, onko hyökkääjä kolme senttiä paitsiossa, se tappaa tietyn olennaisen osan jalkapallon luonteesta.”

VAR näyttikin selkeästi vaikuttavan negatiivisesti katsomiskokemukseen osalla vastaajista. Pureudun seuraavaksi tähän vielä tarkemmin.

VAR ja katsomiskokemus

Tässä osiossa tarkastelun kohteina ovat kyselyn kysymykset 8, 9 ja 10. Kysymyksessä kahdeksan kysyttiin, vaikuttavatko tuomareiden VAR-tarkastukset ottelun seuraamiseen ja miten. Olen teemoittanut vastaukset kahteen ryhmään. Ryhmän 1 vastauksissa tuomarin VAR-katsomiset eivät vaikuta ottelun katsomiskokemukseen – tai jos vaikuttavat, niin positiivisesti. Ryhmässä 2 ovat vastaukset, joissa tuomarin VAR-katsomiset vaikuttavat heikentävästi katsomiskokemukseen esimerkiksi siten, että into ottelun seuraamiseen lopahtaa. Vastauksia tähän kohtaan tuli kaikkiaan 113, koska kolme kyselyyn osallistunutta ei vastannut lainkaan näihin kysymyksiin.

Yli puolet vastaajista (60) oli sitä mieltä, että tuomarin VAR-katsomiset heikentävät ottelun katsomiskokemusta ja into ottelun seuraamiseen lopahtaa samalla. Mielestäni tämä on merkittävä määrä ja kertoo, miksi VAR on saanut julkisuudessa paljon kritiikkiä katsojilta. Tässä yksi vastaus:

Kyllä, mulla on nykyisin hankala innostua ns. huippujalkapallosta. Kun peli on varsin jännä ja tapahtuu yllätyksiä, innostun sittenkin. Kun tulee VAR-katko loppuu innostus kuin seinään. Ihan sama, mikä päätös - peli ei kiinnosta enää ja lähdän tekemään muuta. Stadionillakin vituttaa.

”Var-tuomioiden odottelu on kuin peliin tulisi mainoskatko aina huippuhetkien keskelle”, eräs vastaaja sanoi. Eräs ryhmään 1 luokiteltu vastaus, jossa VAR ei ole vaikuttanut negatiivisesti katsomiskokemukseen, kuuluu näin:

Alkuun VAR tuomioilla oli hieman tällaista vaikutusta. Toisaalta nyt ”futiskulttuuri” on jo mukautunut, saatetaan kuulla esim riemastunutta kotiyleisön huutoa kun tuomari piirtää ”suorakulmion” sormillaan VAR merkiksi. Tarkastelun jälkeen myös kentällä on vähemmän selittelyä, takavuosien torikokouksia harva kaipaa enää takaisin.

Jalkapallon seuraaminen on siis muuttunut, mutta miten VARia sitten tulisi kehittää? Sitä kysyin kysymyksessä yhdeksän. Vastauksissa nousi esiin kaksi seikkaa, jotka olivat aika ja paitsio. 116 vastauksesta 39:ssä mainittiin, että VARin kanssa tehtävät päätökset tulisi tehdä nopeammin ja paitsion tuomitseminen on vastaajien mukaan liian tarkkaa.

Muutama vastaaja nosti esiin haastamiskäytännön, joka on käytössä muutamissa lajeissa mutta ei jalkapallossa. ”Valmentajilla olisi mahdollisuus käyttää pari haastoa matsin aikana. Muuten tilanteita ei katsottaisi nauhalta.” Yksi vastaaja antoi esimerkin amerikkalaisesta jalkapallosta:

Päätöksentekoa pitäisi saada nopeammaksi. Olisi mielenkiintoista nähdä miten peli toimisi jos joukkueiden valmentajilla olisi oikeus haastaa, kuten esim. NFL:ssä. Sitä en ole keksinyt mikä olisi sanktio hävitystä haastosta (NFL aikalisä).

Paitsiosääntö on puhuttanut viime vuosina, ja Arsenalin entinen manageri Arsene Wenger on ehdottanut radikaalia ratkaisua, jossa pelaaja olisi paitsiossa vasta, kun hän on syöttöhetkellä ohittanut kokonaan puolustavan joukkueen toiseksi alimman pelaajan (Laiho 2023). Tällä hetkellä pelaaja on paitsiossa, kun sellainen osa hänen kehostaan, jolla saa pelata, on toiseksi alimman vastustajan edellä hetkellä, jolloin syöttö lähtee. Eniten katsojia häiritsi paitsion tulkitseminen ja VAR-tarkastukseen käytettävä aika. Yksittäisenä tapahtumana mainittiin useaan otteeseen Joel Pohjanpalon puskumaali, joka tuomittiin paitsiona vuoden 2021 EM-kisoissa Venäjää vastaan. Tässä eräs vastaus kysymykseen ”vaikuttaako tuomareiden VAR-katsomiset ottelun seuraamiseesi ja miten? Esimerkiksi lopahtaako innostuksesi ottelun seuraamiseen?”

Ideana ok. Toteutus suurelta osin lähinnä kusta ja paskaa. Olin vielä kesäkuussa lievän positiivisesti ehkä-tyyppenä, mutta Jolle Pohjanpalon otsakiehkuran paitsiossa oleminen katkaisi kertalaakista kamelin selän. Täydellinen sydämen amputaatio ilman puudutusta. Huudat keuhkosi pihalle Krestovskyn yläkatsomossa tajutaksesi hetkeä myöhemmin pelin jatkuvan vapaapotkulla. Tuijotat lasittuneilla silmillä tyhjyyteen samalla kun venäläiset hierovat puhelinta naamaan videoidessaan vittuuntunutta tsuhnaa. Elämys tietty tuokin.

VARin vaikutus ulkomaisen ja kotimaisen jalkapallon seuraamiseen

Vastauksista ilmeni, että ulkomaisen jalkapallon seuraaminen oli selkeästi vähentynyt pitkälti VARin yleistymisen myötä. 27 % vastaajista myönsi ulkomaisen jalkapalloilun katselun vähentyneen. Valtaosalla eli 70 %:lla määrä oli pysynyt samana. Loput 3 % sanoivat, että VAR on lisännyt ulkomaisen jalkapallon seuraamista. Vähentyneellä ulkomaisen jalkapalloilun seuraamisella ei kuitenkaan ole tutkielmani mukaan ollut kovin nostattavaa vaikutusta kotimaisen jalkapalloilun seuraamiseen. Kotimaisissa liigoissa ei ole vielä VARia käytössä, eli VARin myötä vähentynyt ulkomaisen jalkapallon katselu ei ole kasvattanut kotimaisen jalkapallon seuraamista.

Vastaajista 95 % kertoi, että kotimaisen jalkapalloilun seuraaminen on pysynyt samana VARin yleistymisen myötä. 4 % myönsi sen nousseen ja 1 % vähentyneen. Muutama vastaaja myönsi, ettei VAR ollut ainoa syy ulkomaisen jalkapallon seuraamisen vähentymiseen, mutta muita syitä he eivät tarkentaneet. Moni kyselyyn osallistunut futisforumilainen vastasi, että pitkään aikaan lähes ainoat seurattavat sarjat ovat olleet kotimaisia, myös ennen VARin käyttöönottoa.

Miten käy jatkossa?

Kyselyn viimeinen kysymys oli vapaa sana VARista. Tutkielmani otsikko on nimeltään ”Tarinoista videoihin – VARin vaikutus jalkapallo-otteluiden katsomiskokemukseen”. Monilla vastaajilla VARia edeltäneet epäselvät tilanteet ja tuomarivirheet ovat saaneet aikaan unohtumattomia tarinoita, joita on muisteltu pitkään. Toisaalta vastaajien kertomukset VAR-päätöksistä ovat omalta osaltaan tarinoita, kuten aiemmin mainitun vastaajan kertomus Joel Pohjanpalon hylätyistä maalista Pietarissa. Yhden vastaajan mielestä jalkapallo on enemmän kuin vain urheilua:

”JUMALAN KÄSI, JUMALAN KÄSI!”....”Eiku. Peliä jatketaan vaparilla.” Englanti jatkuu, Diego kuolee huumeiden yliannostukseen vuonna 1987 - maailman paras ei pääse ikinä esille. Missä kaikki tarinat? Jalkapallo ei ole urheilulaji. Jalkapallo on peli, se on taiteenlaji. Kaikki VAR uskovaiset voivat kääntää sunnuntaisin NFL:än pariin.

Kyselyyni vastaaminen ei vaatinut ennakkotietoja, joten vastauksia tulee tarkastella kriittisesti. Vuonna 2021 valmistui Mathieu Winandin ja kumppanien tutkimus ”Sports Fans and Innovation: An Analysis of Football Fans’ Satisfaction with Video Assistant Refereeing through Social Identity and Argumentative Theories”, jossa selvitettiin jalkapallofanien mielipidettä VARista. Merkittävä tulos oli, että lajin innokkaat seuraajat, jotka ovat identifioituneet selkeästi yhden seuran faneiksi, ovat vähemmän tyytyväisiä VARiin. Heidän mielestään VAR rajoittaa mahdollisuutta väitellä epäselvistä ja epäoikeudenmukaisista tilanteista. Fanit, jotka eivät ole identifioituneet mihinkään seuraan, voivat saada suhteellisesti enemmän viihdettä ja iloa VARista, ja he arvostavat enemmän teknologian käyttöä jalkapallossa. Tutkimuksen toinen merkittävä päätelmä oli, että jalkapalloteollisuuden tulisi harkita tarkasti, millä tavoin teknologia, kuten VAR, vaikuttaa faneihin. (Winand et al. 2021, 99–106.)

Omasta kokemuksestani pelaajana voin sanoa, että maaliviivateknologia olisi suotuisa olla käytössä useammassa sarjoissa. Pelasimme muutama vuosi sitten kesäisenä torstai-iltana Kannelmäen tekonurmella seitsemännän divisioonan ottelua, jossa lauoin pallon noin 40 metristä kohti maalia. Pallo osui ylärimaan ja siitä maalivahdin käden kautta tolpan sisäreunaan, josta se kierähti maalin sivuverkkoon. Katsojat, jotka kannustivat joukkuettamme, hurrasivat maalia. Pallo kävi katsojien mukaan maalissa, mutta tuomari, joka seiso vieressäni 40 metriä maalista, ei hyväksynyt sitä. Hän ei oletettavasti nähnyt tilannetta. Tämä asia kaivertaa mieltäni vielä tänäkin päivänä, koska veto oli yksi hienoimpia, mitä olen ikinä laukonut. Ottelu päättyi kaiken lisäksi tasatulokseen 1–1. Maaliviivateknologian avulla tuomarin rannekeltoon olisi tullut ilmoitus maalista, ja me olisimme voittaneet ottelun. Ja minä en olisi enää asiasta katkera. Mutta ainakin nyt on tarina, jota kertoa eteenpäin.

Lähteet

Kaikki linkit tarkistettu 27.11.2023.

Burton, Simon (1999) Wired referees. *The Guardian* 12.9.1999. Saatavilla: <https://www.theguardian.com/football/1999/sep/12/newsstory.sport2>.

Errekagorri, Ibai, Castellano, Julen, Echezarra, Ibon & Lago-Peñas, Carlos (2020) The Effects of the Video Assistant Referee System (VAR) on the Playing Time, Technical-tactical and Physical Performance in Elite Soccer. *International Journal of Performance Analysis in Sport* vol. 20:5, 808–817. <https://doi.org/10.1080/24748668.2020.1788350>.

Escamilla-Fajardo, Paloma, Núñez-Pomar, Juan M., Ratten, Vanessa & Crespo, Josep (2020) Entrepreneurship and Innovation in Soccer: Web of Science Bibliometric Analysis. *Sustainability* vol. 12:11, 4499. <https://doi.org/10.3390/su12114499>.

Futisforum² (2023) Saatavilla: <http://futisforum2.org/index.php?action=stats>.

Heikkinen, Feeliks (2023) Erotuomarille kiusallinen moka MM-kisoissa – yleisöltä vuoristoratamainen reaktio. *MTV-uutiset*. Saatavilla: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/erotuomarille-kiusallinen-moka-mm-kisoissa-yleisolta-vuoristoratamainen-reaktio/8745424#gs.7rliq5>.

Ikkeläjärvi, Tuukka (2023) Howard Webb pahoitteli suurta VAR-virhettä: ”Teimme poikkeuksellisen ratkaisun”. *Valioliiga.com*. Saatavilla: <https://www.valioliiga.com/2023/10/11/howard-webb-pahoitteli-suurta-var-virhetta-teimme-poikkeuksellisen-ratkaisun/>.

Laiho, Roosa (2023) Fifa kaavailee paitsiosäntöön isoa muutosta – Hyökkäävä joukkue hyötyisi huomattavasti. *Helsingin Sanomat* 2.7.2023. Saatavilla: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009693300.html>.

Niemistö, Juho (2023) Erotuomari sekoili sanoissaan täyden stadionin edessä MM-kisojen sääntömuutoksen seurauksena. *Helsingin Sanomat* 26.7.2023. Saatavilla: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009744537.html>.

Palloliitto (2022) Jalkapallosääntöt 2022. IFAB. Saatavilla: <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1675245175-jalkapallosaannot-2023-final.pdf>.

Skauge, Mads (2019) Five Reasons Why VAR is Doomed to Failure. *Idrottsforum.org* 4.10.2019. Saatavilla: <http://idrottsforum.org/feature-skauge191004>.

Takkula, Heikki & Rönkä, Otto (2018) Mikä ihmeen VAR? Näin maalit, rikkeet ja paitsiot paljastava videotarkistus MM-kisoissa toimii. *Yle.fi* 16.6.2018. Saatavilla: <https://yle.fi/a/3-10259203>.

Winand, Mathieu, Schneiders, Christopher, Merten, Sebastian & Marlier, Mathieu (2021) Sports Fans and Innovation: An Analysis of Football Fans' Satisfaction with Video Assistant Refereeing through Social Identity and Argumentative Theories. *Journal of Business Research* vol. 136, 99–109. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.07.029>.

Yle Urheilu (2013) Jalkapallon maaliviivateknologia käyttöön tänään. *Yle Urheilu* 15.5.2013. Saatavilla: <https://yle.fi/a/3-6690946>.